

Razi University

Linguistics Society of Iran

A Structural, Semantic, and Pragmatic Study of Swearing in Court Discourse in Durood City

Mahmoudreza Moradian¹ and Parisa Najafi²

1. Associate Professor, Department of English Language, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University of Lorestan, Khorramabad, Iran. E-mail: moradian.m@lu.ac.ir
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of English Language, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University of Lorestan, Khorramabad, Iran. E-mail: najafi.p@lu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 14 Mar 2024

Received in revised form: 30 Apr 2024

Accepted: 01 May 2024

Published online: 21 Mar 2025

Keywords:

swearing,
court discourse,
forensic linguistics,
pragmatic cultural schemas,
cultural linguistics.

ABSTRACT

Within the context of courtroom discourse, participants, ranging from legal professionals to lay individuals, strive to present their own narratives of events and establish the veracity of these narratives in their own minds. Consequently, courtroom discourse can be described as a "War of Narratives". In this struggle for narrative dominance, participants employ a range of discursive and interactive strategies, some of which are non-linguistic in nature and warrant investigation. One such strategy is the utilization of oaths, which serve as a persuasive tool aimed at influencing the audience. This study aimed to analyze the structural, semantic, and pragmatic dimensions of oaths in court discourse, employing both quantitative and qualitative approaches to examine the data. In the qualitative dimension, we explored the functions of different types of oaths within the framework of "cultural linguistics" (Sharifian, 2017), utilizing "cultural schemas". In the quantitative dimension, we employed statistical calculations to investigate the structure and frequency of various types of oaths. Examination of the data revealed that the most frequently used types of oaths were associated with the semantic domains of God (Allah) and the Quran (Word of God). Additionally, the presence of semantic diversity in the types of oaths employed could be attributed to the socio-cultural backgrounds of the participants. Furthermore, the analysis of various cultural schemas of swearing in court discourse confirmed identification of at least five discursive functions, namely self-defense, claim substantiation, slander, threat or warning, and request.

Cite this article: Moradian, M., & Najafi, P. (2025). A structural, semantic, and pragmatic study of swearing in court discourse in Durood city. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 13(1), 91-111. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10409.1755> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.10409.1755>

Publisher: Razi University

Introduction

Within the context of courtroom discourse, participants, ranging from legal professionals to lay individuals, strive to present their own narratives of events and establish the veracity of these narratives in their own minds. Consequently, the courtroom discourse can be characterized as a "War of Narratives". In this struggle for narrative dominance, participants employ a range of discursive and interactive strategies, some of which are non-linguistic in nature and warrant further investigation. One such strategy is the use of oaths, which serve as a persuasive tool aimed at influencing the audience. This study aimed to analyze the structural, semantic, and pragmatic dimensions of oaths in court discourse, employing both quantitative and qualitative approaches to examine the data. In the qualitative dimension, we explored the functions of different types of oaths within the framework of "cultural linguistics" (Sharifian, 2017), employing "cultural schemas". In the quantitative dimension, we employed statistical analyses to investigate the structure and frequency of various types of oaths. When examining the linguistic phenomenon of swearing, particularly as it pertained to our research topic, two major approaches could be identified in the existing research projects. The first approach prevalent in studies conducted within Western societies and languages examined the use of sacred words, such as the names of God and Christ, within the context of offensive language. The second approach rooted in studies conducted within religious societies, primarily Islamic countries, viewed the use of holy names as an act of commitment, whereby speakers incorporated religious phrases or words with sacred significance to pledge their adherence to or avoidance of a specific action, whether verbal or non-verbal. In this study, we adopted the second approach.

Although the use of swearing in court discourse could be examined from the perspectives of both lay and professional participants, the primary focus of this research was to analyze the utilization of oaths by lay individuals. References to its usage by legal professionals were also considered. Based on this premise, the present study aimed to address the following questions:

1. What cultural pragmatic schemas are expressed through the use of oaths in court discourse?
2. What structures and themes are prevalent in oaths used in court discourse? Additionally, what is the frequency of their usage by participants in different court settings (civil, criminal, and family courts)?

Methods

The data corpus comprised a total of 96,373 words collected from various criminal (investigation and judicial), civil, and family courts, as well as the prosecutor's office of Dorud City in Lorestan Province. The data collection period spanned from January 2nd, 2023 to June 10th, 2023. Subsequently, the data were tagged using Python software (version 3.10.11) based on predetermined criteria. An excerpt of the tagging process is illustrated in Example 1:

```
(1) <utterance uid="33" cid="3">
<sent sid="1" qc="2">؟مبلغ چقدر بوده؟</sent>
</utterance>
<utterance uid="34" cid="2">
<sent sid="1">دویست تومن بوده.</sent>
```

In Example 1, each speaking turn of the participants is treated as an utterance, which may consist of varying numbers of sentences. Additional indicators included file numbers, question types, participant types, and their genders. After annotating the corpus data, all types of oaths were extracted from the corpus separately for each part. General information of corpus can also be seen in table (1):

Table 1. The ratio of utterances in corpus

Types of courts	Total number of cases	Total number of utterances
civil	34	3042
family	26	2455
criminal	50	3134
total	110	8631

The subjects of the cases in the corpus, within the legal context, often included fraud, forgery, and similar offenses. In the criminal context, the cases typically involved assault, insult, obscenity, robbery, and theft. In the family context, the primary subject was divorce. It is important to note that, in order to protect the privacy of individuals, all personal information—such as names, surnames, the names of specific places, and any other details that could identify individuals—have been changed and are presented in an abbreviated form.

Results

Analysis of the collected data revealed that the participants employed swearing as a communication strategy to express various verbal actions. Oaths can be regarded as persuasive tools with distinct pragmatic effects. The structure of oaths encompassed diverse themes and topics with the most frequent occurrence being oaths made in the name of God (Allah) and the Qur'an (the word of God). This observation could be attributed to the court discourse, as the legal system in Iranian courts was founded on Islamic laws derived from the Qur'an. Consequently, it was plausible to infer that the individuals, while having this presupposition in mind, endeavored to substantiate and validate their statements. From a pragmatic standpoint, while swearing served multiple purposes in legal discourse, this study identified 5 culturally applicable schemas: self-defending, asserting claims, slandering, threatening/warning, and requesting. Statistical analysis confirmed that women employed swear words with an average frequency of 0.002 (usage rate of 43%), while men used them with an average frequency of 0.003 (usage rate of 57%) in their speech. This finding contradicted the apparent result reported by Sarabi (2014), which posited that women use swearing more frequently than men. Of course, it is worth noting that such contradictions could be observed in various research studies. It is possible to speculate that women, who are often less present in judicial environments and therefore less familiar with such discourses, perceive themselves to be in a comparatively weaker position than men, leading to their reduced use of oaths. Nonetheless, verifying this claim necessitates examining the usage of swearing in diverse contexts.

Another noteworthy finding from the data analysis was the identification of certain themes or sub-themes utilized in the structure of oaths by the participants, which were unfamiliar to the researchers as native speakers. This observation underscored the importance of adopting a socio-cultural approach in research. More specifically, the findings indicated that even within the same culture—namely, Lorestan Region—the themes employed in oath constructions could vary among individuals. These variations not only reflected religious beliefs, but also signified distinctive cultural and ethnic characteristics. Therefore, it is recommended to conduct studies employing both intra-cultural and inter-cultural approaches to explore the conceptualization of different types of oath constructions. Furthermore, there is a need for separate investigations into the content of swearing in the speech of women and men, as the usage of oaths can reflect diverse communication strategies and abilities.

Conclusion

Examination of the data revealed that the most frequently used types of oaths were associated with the semantic domains of God (Allah) and the Quran (Word of God). Additionally, the presence of semantic diversity in the types of oaths employed could be attributed to the socio-cultural backgrounds of the participants. Furthermore, the analysis of various cultural schemas of swearing in court discourse confirmed identification of at least 5 discursive functions: self-defense, claim substantiation, slander, threat or warning, and request.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

بررسی ساختاری، معنایی و کاربردشناختی قسم در گفتمان دادگاه‌های شهرستان دورود

محمودرضا مرادیان^۱، پریسا نجفی^۲

۱. دانشیار، گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران. رایانامه: moradian.m@lu.ac.ir
۲. نویسنده مسؤل، استادیار، گروه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران. رایانامه: najafi.p@lu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

در گفتمان دادگاه هریک از مشارکان از افراد حقوقی گرفته تا افراد عادی می‌کوشند تا روایات خاص خود از رویداد(های) انجام‌شده را ارائه دهند یا آنکه در تلاش هستند تا روایت موجود در ذهن خود را اثبات کنند؛ بنابراین، می‌توان درون‌مایه گفتمان دادگاه را «جنگ روایات» نام نهاد. در این جنگ برتری روایات، مشارکان از انواع راهبردهای گفتمانی و تعاملی بهره می‌برند که در قالب ابزارهای (غیر)زبانی مطرح می‌شوند؛ از این‌رو، قابل‌بحث و بررسی هستند. یکی از انواع راهبردهای مذکور استفاده از «قسم» است که در پژوهش حاضر به‌مثابه ابزار اقناع مخاطب در نظر گرفته می‌شود. در جستار حاضر تلاش بر آن است که ابعاد ساختاری، معنایی و کاربردشناختی قسم در گفتمان دادگاه واکاوی شود. نگارندگان به‌منظور تحقق این مقصود به‌طور عمده از رویکردهای کمی و کیفی برای تحلیل داده‌ها بهره برده‌اند. در بُعد کیفی انواع کارکردهای قسم در چارچوب «زبان‌شناسی فرهنگی» و با استفاده از «طرح‌واره‌های فرهنگی» تحلیل شده‌اند؛ در بُعد کمی نیز از محاسبات آماری برای بررسی ساختار و میزان فراوانی گونه‌های مختلف قسم استفاده شده است. بررسی داده‌ها بیانگر آن است که بالاترین گونه‌های به‌کاررفته در قالب ساختار قسم به حوزه‌های معنایی خداوند (الله، خدا) و قرآن (کلام الله، کلام خدا) مربوط است. همچنین وجود تنوع معنایی در انواع قسم‌های به‌کاررفته را می‌توان در پیشینه فرهنگی-اجتماعی مشارکان دنبال کرد. به‌علاوه، بررسی انواع طرح‌واره‌های فرهنگی قسم در گفتمان دادگاه مؤید آن است که می‌توان دست‌کم پنج کارکرد گفتمانی قسم شامل «دفاع از خود»، «اثبات ادعا»، «تهمت‌زدن»، «تهدید یا هشدار» و «درخواست» را از هم متمایز کرد. درخور بیان است که داده‌های پژوهش حاضر از جلسات متعدد دادگاه‌های کیفری، حقوقی و خانواده شهرستان دورود در بازه زمانی ۱۴۰۱/۱۰/۱۲ تا ۱۴۰۲/۰۳/۲۰ استخراج شده است.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۲/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۲/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱/۱

کلیدواژه‌ها:

قسم،
گفتمان دادگاه،
زبان‌شناسی قضایی،
طرح‌واره کاربرد فرهنگی،
زبان‌شناسی فرهنگی.

استناد: مرادیان، محمودرضا؛ نجفی، پریسا (۱۴۰۴). بررسی ساختاری، معنایی و کاربردشناختی قسم در گفتمان دادگاه‌های شهرستان دورود. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۱۳(۱)، ۹۱-۱۱۱. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10409.1755>

۱- مقدمه

گفتمان مجموعه‌ای از کنش‌های (غیر)کلامی است که هریک به‌نوبه خود دارای صورت و نقش کاربردشناختی هستند (بارکسا^۱، ۲۰۲۱)؛ زیرا در بافت واقعی نمی‌توان تنها با اتکا به صورت‌های کلامی ارتباط برقرار کرد و نقش یا تأثیر کاربردشناختی آن‌ها را نادیده گرفت. به همین شیوه نیز نمی‌توان تأثیر کاربردشناختی موردنظر را بدون توجه به قالب‌ها یا ساختارهای صوری مقتضی، منتقل یا ایجاد کرد. با توجه به ماهیت درهم‌تنیده دو بُعد صورت و نقش، گفتمان را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: «... شیوه رفتار، تعامل، ارزش‌گذاری، باورپذیری، گفتار، خواندن و نوشتن که به‌عنوان مصداق هویت‌های خاص موردپذیرش افراد یا گروه‌ها قرار می‌گیرد» (جی^۲، ۲۰۱۱: ۳). در این زمینه، جی (۲۰۱۱) استدلال می‌کند که گفتمان، اشکال و کارکرد ابزارهای متنی و غیرمتنی را دربرمی‌گیرد که مردم در زندگی خود از آن‌ها استفاده می‌کنند. در گفتمان دادگاه نیز این ماهیت درهم‌تنیده کاربرد، صورت، متن و بافت در تصمیم‌گیری‌های قانونی مشاهده می‌شود. دادگاه نهادی است که در آن متهمان و مدعیان مجموعه‌ای از ایده‌های متضاد خود را ارائه می‌دهند؛ شهود درباره پرونده‌هایی که شاهد بوده‌اند، شهادت می‌دهند و قضات براساس شواهدی تصمیم می‌گیرند که از منابع مختلف گردآوری می‌کنند. در این نهاد «عدالت» محور اصلی هرگونه تصمیم‌گیری است. به‌گفته فینگان^۳ (۲۰۱۲)، دادگاه صحنه‌ای برای مشاهده گفتمان‌های متضاد درباره محاکمات جنایی و مدنی است که قضات را قادر می‌سازد حقایق مربوط به پرونده‌ها را برای تصمیم‌گیری شناسایی کنند. ون دایک^۴ (۱۹۹۷) گفتمان دادگاه را به‌منزله زیرژانر^۵ گفتمان معرفی می‌کند که در فرایند کشف حقیقت و تصمیم‌گیری درباره پرونده‌هایی استفاده می‌شود که افراد یا گروه‌ها برای حل‌وفصل قانونی به دادگاه می‌برند. گفتمان مذکور دربردارنده کنش‌ها و تعاملات (غیر)کلامی است که میان مشارکان حقوقی و عادی هنگام فرایند دادرسی/بازپرسی صورت می‌پذیرد.

در پژوهش حاضر، گفتمان دادگاه به‌مثابه شیوه‌ای معرفی می‌شود که ما به‌واسطه آن واقعیت‌ها را در یک نظام حقوقی تولید، درک و منعکس می‌کنیم. در نتیجه، همه تعاملات بین مشارکان و نیات و مقاصد آن‌ها را می‌توان با عنوان «گفتمان دادگاه» معرفی کرد. آنچه بافت حقوقی را شکل می‌دهد، کنش‌های گفتمانی است که میان شاکي، متشاکي، شاهد، قاضي و غيره به‌عنوان مشارکان انجام می‌شود. کنش‌های گفتمانی به تولید، توزیع و مصرف ساخت‌های زبانی (در پژوهش حاضر ساخت‌های زبانی قسم) اشاره می‌کند. در این تعریف کنش‌های گفتمانی براساس رویکردهای کاربردشناختی (آستین^۶، ۱۹۶۲) و تحلیل گفتمان انتقادی^۷ (جنکس^۸، ۱۹۹۷؛ فرکلاف^۹، ۱۹۹۳؛ ون دایک، ۲۰۰۳) تعریف می‌شوند^{۱۰} که به‌موجب آن‌ها زبان بخشی از جامعه تلقی می‌شود؛ جامعه‌ای که از کنش‌های اجتماعی و فرایندهای اجتماعی متشکل است که کاملاً با هویت گره خورده است. بنابراین، به‌طور کلی، در رویکردهای انتقادی در تحلیل زبان توجه بر آن است که افراد با زبان خود چه کنشی انجام می‌دهند و کاربرد زبان چه نیازهایی از افراد را برطرف می‌کند؛ زیرا زبان در بافت‌های گوناگون دارای ماهیتی خنثی و سره نیست، بلکه محل سوگیری‌های ایدئولوژیک است. گفتمان متشکل از سو هم‌زمان شکل‌دهنده-بافت‌هایی است که در آن‌ها ایدئولوژی اصل راهنما محسوب می‌شود (ون دایک، ۲۰۰۳). ایدئولوژی، روابط قدرت میان مشارکان گفتمان و راهبردهای گفتمانی را تعیین می‌کند که آن‌ها برای تعامل با یکدیگر و بافت موردنظر به کار می‌گیرند (واگنر و چن^{۱۱}، ۲۰۱۱). از این نظر، می‌توان راهبردهای گفتمانی را مانند برنامه‌هایی به شمار آورد که کم‌وبیش افراد به‌صورت عامدانه برای نائل شدن به اهداف خاص طراحی می‌کنند (بلکلج^{۱۲}، ۲۰۰۵). انواع کنش‌ها و راهبردهای گفتمانی که در یک بافت ارتباطی به کار گرفته

1. A. Barkessa

2. J. Gee

3. R. Finnegan

4. T. Van Dijk

5. subgenre

6. J. L. Austin

7. Critical Discourse Analysis (CDA)

8. H. Janks

9. N. Fairclough

۱۰. تحلیل گفتمان انتقادی رویکردی مسئله‌بنیان (problem oriented) است که به‌طور نظام‌مند ارتباط متقابل بین رویدادها، متون، ساختارهای سیاسی-اجتماعی گسترده‌تر را بررسی می‌کند و روابط (غیر)شفاف سلطه و تبعیض را که از طریق گفتمان‌ها به کار گرفته می‌شوند، آشکار می‌سازد (فرکلاف، ۱۹۹۷؛ ون دایک، ۱۹۹۸، ۲۰۰۱، ۲۰۰۶).

11. A. Wagner & L. Cheng

12. A. Blackledge

می‌شوند در قالب ابزارهای زبانی گوناگون مجال بروز و ظهور می‌یابند. ابزارهای زبانی را می‌توان به‌مثابه شیوه‌های به‌کارگیری زبان برای درک واقعیت‌های اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی تلقی کرد که بافت (ارتباطی موردنظر) را شکل می‌دهند و تحقق می‌بخشند (ون^۱ و دیگران، ۲۰۱۳). ابزارهای زبانی موردبحث واژگان، مشخصه‌های دستوری، کاربرد ابزارهای بلاغی را شامل می‌شوند که هریک نیز به‌نوبه خود دارای مقوله‌ها و زیرمقوله‌های خاص خود هستند که شایسته است بحث و بررسی شوند. افراد این ابزارها را برای ارزش‌گذاری، نفی، اتهام و غیره به کار می‌گیرند. یکی از انواع راهبردهای تعاملی در گفتمان دادگاه کاربرد «قسم» است که می‌توان آن را نوعی کنش اجتماعی به حساب آورد که افراد برای پیشبرد مقاصد خود از آن بهره می‌گیرند. بنابراین، در پژوهش حاضر بر آنچه مردم با به‌کارگیری قسم انجام می‌دهند و آنچه قسم برای کاربران انجام می‌دهد، متمرکز می‌شویم.

۱-۱ قسم

به‌طور کلی، می‌توان دو رویکرد عمده در بررسی پدیده زبانی قسم/سوگند (تا جایی که به موضوع پژوهش حاضر مربوط می‌شود) را در پژوهش‌های صورت‌گرفته از هم بازشناخت: نخست رویکردی است که در مطالعات مربوط به جوامع و زبان‌های غربی (استپلتن^۲، ۲۰۱۰؛ جوزف^۳، ۲۰۰۶؛ جی و جنسویتز^۴، ۲۰۰۸؛ هیوز^۵، ۲۰۰۶) مشاهده می‌شود و به‌موجب آن سوگند ساخت زبانی محسوب می‌شود که در آن واژه‌های مقدس (همچون نام‌های خداوند و مسیح) در قالب زبان توهین بررسی می‌شوند. در پژوهش حاضر از عنوان «سوگند» برای اشاره به این کاربرد زبانی استفاده خواهیم کرد. برای نمونه، بیرز فگرستن^۶ (۲۰۱۲) سوگند خوردن را استفاده از کلماتی می‌داند که می‌توانند (در شرایط خاص) در بافت اجتماعی توهین‌آمیز، نامناسب و نپذیرفتنی یا قبیح در نظر گرفته شوند. همان‌گونه که تمکو^۷ و دیگران (۲۰۱۷) نیز معتقدند مفهوم سوگند در این رویکرد به سیر تکامل از سوگند رسمی به معنای «سوگند به (خدا)» و تبدیل آن به استفاده از زبان ناسزا یا کفرآمیز اشاره دارد. رویکرد دوم که در مطالعات درون جوامع دین‌مدار – و در بیشتر موارد کشورهای اسلامی – (طالب‌زاده و دیگران، ۱۳۹۷؛ عبدالجواد^۸، ۲۰۰۰؛ علی‌اکبری و دیگران، ۲۰۱۳؛ هایجال^۹، ۲۰۰۹) ریشه دارد، کاربرد اسم‌های مقدس را به‌عنوان کنشی تعهدی در نظر می‌گیرند که در آن گوینده با افزودن عبارت‌ها یا واژه‌های مقدس – با بار ارزشی دینی و اعتقادی – خود را به انجام یا ترک کنش (زبانی یا غیرزبانی) متعهد می‌سازد، چنان‌که در مثال (۱) مشاهده می‌شود.

۱. به خدا قسم می‌خورم دیگر دروغ نمی‌گویم.

در ادامه برای اشاره به این نوع کاربرد زبانی از واژه «قسم» استفاده خواهیم کرد. در این رویکرد گوینده به نیروی فراطبیعی^{۱۰} معتقد است که در صورت تخطی از تعهد می‌تواند نتایج زیان‌بار برای گوینده به دنبال داشته باشد. درمقام مقایسه نیز می‌توان چنین بیان کرد که برخلاف زبان‌های غربی که در آن اسم‌های مقدس مانند خداوند و مسیح می‌تواند کاربرد توهین‌آمیز داشته باشد در زبان فارسی کاربرد نام خداوند در قالب کنش توهین‌آمیز (مانند فحاشی یا کفرگویی) در هر ساخت و جامعه گفتاری صرف‌نظر از پیشینه‌های مذهبی یا سکولار گوینده به‌شدت ممنوع است. از این نظر، نمی‌توان هم‌پوشانی زیادی میان کاربرد اسم‌های مقدس در قالب سوگند در جوامع غربی و ایرانی مشاهده کرد (تمکو و دیگران، ۲۰۱۷). بازنمایی سوگند در فرهنگ و برهم‌کنش آن با انواع مشخصه‌های فرهنگی نیز موضوع برخی مطالعات (بیرز فگرستن، ۲۰۱۲؛ جی و جنسویتز، ۲۰۰۸؛ گرین^{۱۱}، ۱۹۷۵؛ لوکر و واتس^{۱۲}، ۲۰۰۵؛ مونتاگیو^{۱۳}، ۱۹۶۷؛

1. W. Kwon
2. K. Stapleton
3. J. Joseph
4. T. Jay & K. Janschewitz
5. G. Hughes
6. K. Beers Fägersten
7. S. Tomoko
8. H. Abd el-Javad
9. W. Hajjal
10. supernatural
11. J. Gee
12. M. Locher & R. Watts
13. A. Montagu

ویرژیسیکا^۱، ۱۹۹۲) قرار گرفته است. به گفته بیرز فگرستن (۲۰۱۲)، سوگند یک مورد (کاربرد زبانی) منحصر به فرد را در زبان‌شناسی اجتماعی نشان می‌دهد؛ به گونه‌ای که ممکن است واژه‌های سوگند به‌خودی‌خود نقش معنایی خاصی را بیان نکنند و تنها در کاربرد اجتماعی معنادار شوند. بنابراین، اینکه دقیقاً چه چیزی را می‌توان به‌منزله ساخت سوگند تلقی کرد، نمی‌تواند از طریق خود گفتار مشخص شود، بلکه در بافت اجتماعی به‌کاررفته تشخیص داده می‌شود. از عمده مباحث موجود در پژوهش‌های مربوط به سوگند می‌توان به ماهیت جهانی در برابر ماهیت اجتماعی-فرهنگی آن اشاره کرد (تمکو و دیگران، ۲۰۱۷). مونتاگیو (۱۹۶۷) معتقد است: «اشکال سوگند بدون توجه به زمان، مکان یا وضعیت توسعه فرهنگی اساساً مشابه هستند» (ص. ۴)؛ درحالی‌که جی و جنشویتز (۲۰۰۸) ادعا می‌کنند که تأثیرات فرهنگی-اجتماعی بر سوگند از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است. همچنین چگونگی کاربرد واژه‌های سوگند ارتباط تنگاتنگی با هویت‌های فرهنگی-اجتماعی دارد (لوکر و واتس، ۲۰۰۵) و می‌توان به وجود شیوه‌های مختلف مفهومی‌سازی^۲ و انتقال سوگند در میان فرهنگ‌های مختلف قائل شد (گرین، ۱۹۷۵؛ ویرژیسیکا، ۱۹۹۲).

۱-۲ ماهیت فرهنگی-اجتماعی قسم

در پژوهش پیش‌رو، «قسم» ساختی زبانی تلقی می‌شود که افراد با افزودن آن به ساختار کلی کلام خود در پی ایجاد تأثیرات کاربردشناختی مختلف هستند. قسم به‌لحاظ ساختاری و معنایی دربردارنده واژه‌هایی است که باورهای مقدس، اعتقادات دینی یا هرگونه مفهوم ارزشمند را بیان می‌کند و اگرچه می‌تواند مبین کنش‌های کلامی متفاوت باشد، رایج‌ترین کاربرد آن (حداقل در بافت حقوقی) هنگامی است که در جایگاه گواهی بر صدق کلام گوینده استفاده می‌شود. در پژوهش حاضر، قسم کنشی گفتاری (با معنای ضمنی) تلقی می‌شود که معنای آن تنها در بافت اجتماعی خاص خود تفسیرپذیر است؛ بنابراین، قسم ماهیتی فرهنگی-اجتماعی دارد. در این زمینه، تلاش می‌شود با مبانی و رویکردهای فرهنگی بعد کاربردشناختی قسم بررسی شود و همسو با هدف برشمردن، از مبانی و ابزارهای تحلیل زبان‌شناسی فرهنگی^۳ (شریفیان^۴، ۲۰۱۷) استفاده شود. زبان‌شناسی فرهنگی بر این فرض استوار است که بسیاری از ویژگی‌های زبان‌های بشری مبین شیوه‌های مفهومی‌سازی^۵ فرهنگی هستند. به بیان دیگر، مفهومی‌سازی‌های فرهنگی در بسیاری از ویژگی‌های زبان‌های انسانی تثبیت شده‌اند.

شریفیان (۲۰۱۷) معتقد است زبان‌شناسی فرهنگی به‌منزله چارچوبی تحلیلی ابزارهای مفیدی را فراهم می‌کند که با اتکا به آن‌ها می‌توان مسائل مختلفی همچون رابطه بین زبان و شیوه مفهومی‌سازی فرهنگی را بحث و بررسی کرد. ابزارهای مذکور مفاهیم «طرح‌واره فرهنگی»^۶، «مقوله فرهنگی»^۷ و «استعاره فرهنگی»^۸ را شامل می‌شود. در این پژوهش، به‌طور مشخص از مفهوم طرح‌واره فرهنگی برای بررسی راهبرد تعاملی قسم در گفتمان دادگاه بهره خواهیم برد. طرح‌واره‌های فرهنگی را می‌توان مجموعه‌ای متشکل از باورها، هنجارها، قواعد و رفتارهای موردانتظار دانست که در عین حال ارزش‌های مربوط به جنبه‌ها و اجزای مختلف تجربه‌های ما را دربرمی‌گیرند. مفهوم طرح‌واره فرهنگی به آن دسته از دانش‌هایی دلالت دارد که بخش درخور توجهی از معانی رمزگذاری شده در زبان‌های انسانی را دارد. برای نمونه، در مکالمه روزمره، استنباط صحیح ما از اطلاعات مخاطب به وجود طرح‌واره‌های فرهنگی مشترک وابسته است. این طرح‌واره‌های فرهنگی مشترک مبنای کاربست و پذیرش انواع کنش‌ها یا رویدادهای گفتاری هستند و می‌توان آن‌ها را یکی از منابع ممکن دانش مشترک یا زمینه مشترک^۹ در نظر گرفت که مشارکان طی ارتباط از آن بهره‌مند می‌شوند.

در پژوهش پیش‌رو، مشارکان بر مبنای نوع مشارکان تفکیک شده‌اند؛ یعنی افرادی که با دادگاه و گفتمان آن آشنایی ندارند یا حداقل آشنایی کمتری دارند؛ مانند خواهان، خواننده، شاکی و شاهد در دسته مشارکان عادی قرار می‌گیرند و افرادی که با گفتمان مذکور و

1. A. Wierzbicka
2. conceptualization
3. cultural linguistics
4. F. Sharifian
5. conceptualization
6. cultural schema
7. cultural category
8. cultural metaphor
9. common ground

مقتضیات آن آشنایی کامل دارند؛ مانند قاضی، بازپرس و وکیل در دسته افراد حقوقی جای می‌گیرند. اگرچه قسم در گفتمان دادگاه را می‌توان از منظر هر دو دسته مشارکان حقوقی و عادی بحث و بررسی کرد، تمرکز اصلی در پژوهش حاضر بر تحلیل کاربرد قسم برای افراد عادی است؛ در عین حال، به کاربرد آن برای افراد حقوقی نیز اشاره می‌شود. براساس مباحث مطرح شده، در پژوهش حاضر برآنیم که به پرسش‌های زیر پاسخ دهیم:

۱. قسم در گفتمان دادگاه از نظر فرهنگی، کدام طرح‌واره‌های کاربردشناختی را بیان می‌کند؟
۲. در گفتمان دادگاه قسم در قالب کدام ساختارها و درون‌مایه‌ها بیان می‌شود و میزان فراوانی کاربرد آن برای مشارکان و در بخش‌های مختلف حقوقی، کیفری و خانواده به چه صورت است؟

۲- زبان‌شناسی فرهنگی

شریفیان (۲۰۱۷) یکی از ابزارهای اساسی در تحلیل پدیده‌های مربوط به حوزه زبان‌شناسی فرهنگی را «طرح‌واره‌های کاربردشناختی فرهنگی» یا به اختصار طرح‌واره‌های کاربردی^۱ معرفی می‌کند. طرح‌واره کاربردی مبین چارچوبی است که ابزارهای کاربردشناختی را شامل می‌شود که براساس آن‌ها می‌توان موضوع‌های موجود در زمینه زبان‌شناسی فرهنگی را تحلیل و بررسی کرد. ابزارهای موجود در طرح‌واره کاربردی کنش‌ها/رویدادهای کلامی^۲، تک‌مفهوم‌ها^۳ و تک‌کنش‌ها^۴ هستند. ابزارهای برشمرده سلسله‌مراتبی را تشکیل می‌دهند که به موجب آن یک تک‌کنش خاص یک تک‌مفهوم را نشان می‌دهد که آن هم به نوبه خود یک کنش گفتاری خاص مرتبط با یک طرح‌واره کاربردی را تحقق می‌بخشد. به بیان دیگر، می‌توان چنین مطرح کرد که با یک سلسله‌مراتب چهارلایه‌ای متشکل از طرح‌واره کاربردی، کنش گفتاری، تک‌مفهوم و تک‌کنش روبه‌رو هستیم؛ به گونه‌ای که تعبیر صحیح تک‌کنش مستلزم آگاهی از طرح‌واره‌های کاربردی، رویدادهای گفتاری و تک‌مفهوم‌هایی هستند که در آن تثبیت شده‌اند.

۲-۱ تک‌مفهوم و تک‌کنش

می^۶ (۲۰۰۱) در بستر آنچه از آن به «نظریه کنش کاربردشناختی»^۷ یاد می‌شود، تک‌مفهوم‌ها را نمونه‌اعلای کنش کاربردشناختی در یک موقعیت کلی می‌داند که قابلیت اجرا در موقعیت‌های خاص یا حتی مجموعه‌ای از موقعیت‌ها را نیز دارند. از سوی دیگر، تک‌کنش‌ها را می‌توان بازنمایی‌ها یا مصداق‌های خاصی از تک‌مفهوم‌ها تلقی کرد. نمونه هر یک از تعاریف مطرح شده در (۲) مشاهده می‌شود.

۲. تک‌مفهوم: [ابراز شرمندگی]

تک‌کنش‌ها: خیلی شرمندم کردین، واقعاً شرمندم، خیلی لطف کردین (شریفیان، ۲۰۱۷: ۵۶).

بایست توجه کرد که تعبیر صحیح تک‌کنش‌ها به وجود آگاهی لازم از بافت موقعیتی^۸ و تک‌مفهوم □ مرتبط با کنش کاربردشناختی (در بافت خاص) منوط است. نبایست نادیده گرفت که تک‌مفهوم‌ها به خودی خود با پیش‌فرض‌ها و انتظارات فرهنگی خاصی در ارتباط هستند که آگاهی از آن‌ها برای درک صحیح معانی کاربردشناختی ضروری است. شریفیان (۲۰۱۷) بیان می‌کند که اگرچه تاندازهای می‌توان تک‌مفهوم‌های موجود در هر بافت فرهنگی را تشخیص داد و به نوعی ارزیابی کرد، تعیین ماهیت دقیق رابطه بین تک‌مفهوم‌ها و تک‌کنش‌ها از یک سو و هنجارها و ارزش‌های فرهنگی از سوی دیگر از جمله خلأهای موجود در مطالعات حوزه زبان‌شناسی فرهنگی است. بنابراین، چارچوبی نیاز است تا بتواند خلأ مذکور را پوشش دهد. این چارچوب با عنوان «مجموعه کاربردشناختی»^۹ معرفی می‌شود نمودار (۱).

1. pragmatic schemas
2. speech acts/events
3. pragmams
4. practs

۵. برابر نهادهای «تک‌مفهوم» و «تک‌کنش» به پیروی از خادمی و دیگران (۱۴۰۰) به کار رفته‌اند.

6. J. I. Mey
7. pragmatic act theory
8. situational context
9. pragmatic set

نمودار (۱). مجموعه کاربردشناختی (شریفیان، ۲۰۱۷: ۵۴)

نمودار (۱) مبین آن است که تفسیر هر پدیده زبانی فرهنگی مستلزم شفاف‌سازی روابط میان مؤلفه‌های کاربردی چون تک‌کنش‌ها، تک‌مفهوم‌ها، کنش یا رویداد گفتاری و طرح‌واره‌های کاربردشناختی است.

۲-۲ طرح‌واره کاربردشناختی

پیش‌تر نیز اشاره شد که مفهوم «طرح‌واره فرهنگی» به مجموعه دانش‌هایی اطلاق می‌شود که بخش درخور توجهی از معانی رمزگذاری شده در زبان را دربرمی‌گیرد. برای نمونه، در مکالمات روزمره، سخن‌گویان هنگامی می‌توانند به تعبیرهای درست از سخنان یکدیگر دست یابند که طرح‌واره‌های فرهنگی مشترک داشته باشند؛ این طرح‌واره‌های فرهنگی را می‌توان دانشی تلقی کرد که مبنای اجرا و پذیرش انواع کنش‌های رویدادی/گفتاری است. طرح‌واره‌های فرهنگی که مبنایی برای معانی کاربردشناختی مانند معانی کنش‌های گفتاری فراهم می‌کنند، طرح‌واره‌های کاربردی^۱ نامیده می‌شوند. اگرچه چگونگی کاربست دانش مفروض/مشترک -هنگام برقراری ارتباط زبانی - بین مشارکان از جمله موضوع‌هایی است که از دیدگاه‌های مختلف بحث و بررسی می‌شود، زبان‌شناسی فرهنگی برای بررسی پدیده مذکور از طرح‌واره‌های کاربردی بهره می‌گیرد و بر این اصل استوار است که منبع احتمالی دانش مفروض بین مشارکان در تعامل زبانی، طرح‌واره‌های کاربردی هستند. به بیان دیگر، آنچه پویایی زمینه مشترک میان مشارکان را رقم می‌زند، آگاهی آنان از طرح‌واره‌های فرهنگی است که میان آن‌ها مشترک است. شریفیان (۲۰۱۷) در بررسی برخی طرح‌واره‌های کاربردی در فرهنگ ایرانی به طرح‌واره کاربردی «تعارف» اشاره می‌کند و معتقد است این طرح‌واره بسیار قابل توجه است؛ به این دلیل، با کنش‌های گفتاری و تک‌مفهوم‌های زیادی تداعی می‌شود. برای مثال، یکی از طرح‌واره‌های کاربردی تعارف در کنش کلامی «تعارف به خوردن غذا (هر نوع خوردنی)» است. براساس این طرح‌واره، خوردن غذا در مقابل دیگران بدون به اشتراک گذاشتن خوردنی با آن‌ها رفتاری نامناسب محسوب می‌شود. البته درخور توجه است که در برخی موارد تشخیص واقعی یا ظاهری بودن (پیشنهاد/تعارف) دشوار است. این طرح‌واره مؤید آن است که گیرنده تعارف به گونه‌ای ترغیب می‌شود که پس از چند بار امتناع از پذیرش، سرانجام آن را قبول کند. این تبادل کلامی میان مشارکان یعنی اصرار پیشنهاددهنده و امتناع گیرنده با عنوان «رقص کلام»^۲ توصیف می‌شود.

جدول (۱). طرح‌واره کاربردی تعارف (شریفیان، ۲۰۱۷: ۵۷)

طرح‌واره کاربردی: تعارف

کنش/رویداد کلامی: [پیشنهاد/تقدیم کالا (غذا، میوه، وسیله و غیره)]

تک‌مفهوم ۱: [با دفعات مکرر به مخاطب اصرار کردن برای پذیرفتن کالا]

تک‌کنش‌ها: (۱) از غذای من میل بفرمایید لطفاً، (۲) بذار نصف ساندویچمو بهت بدم.

تک‌مفهوم ۲: [چندین بار رد کردن یک پیشنهاد پیش از پذیرش نهایی آن]

تک‌کنش‌ها: [موقع تعارف یک ظرف غذا یا میوه] (۱) خیلی ممنون، قبلاً صرف شده. (۲) دستتون درد نکنه غذا میل ندارم.

1. pragmatic scheme

2. verbal dance

نمونه دیگری از طرح‌واره تعارف در موقعیت‌هایی یافت می‌شود که براساس آن گوینده درباره یک وسیله یا چیزی که مالک آن است از مخاطب خود تعریف و تمجید دریافت می‌کند. در این شرایط، گوینده چیز یا وسیله موردنظر را به مخاطب خود تعارف می‌کند؛ اگر تعارف گوینده واقعی باشد با اصرار زیاد (در صورت نپذیرفتن مخاطب) مخاطب را به گرفتن شیء موردنظر قانع خواهد کرد. چنین موقعیتی دارای طرح‌واره کاربردی موجود در جدول (۲) است.

جدول (۲). طرح‌واره کاربردی تعارف (شریفیان: ۲۰۱۷، ۵۹)

طرح‌واره کاربردی: [تعارف]

کنش/رویداد کلامی: [پاسخ گوینده به تعریف و تمجید مخاطب از یک شیء/وسیله که به گوینده متعلق است].

تکم مفهومی: [موضوع (شیء) موردتعریف را به مخاطب تقدیم کردن]

تک کنش‌ها: [گوینده پس از آنکه از مخاطب خود درباره یک تابلوی نقاشی تعریف و تمجید دریافت می‌کند] (۱) قابلی ندارم، مال شما؛ (۲) یادگاری از من برش دار.

علاوه بر طرح‌واره‌های یادشده از تعارف، اسلامی راسخ (۲۰۰۵) نیز طرح‌واره کاربردی دیگری از تعارف ارائه می‌دهد (جدول ۳) که براساس آن، هنگام ترک مکان گوینده مخاطب را به منزل خود یا صرف نوشیدنی یا غذا دعوت می‌کند؛ از چنین دعوت‌هایی با عنوان «دعوت‌های تظاهری» یاد می‌شود.

جدول (۳). طرح‌واره کاربردی تعارف (شریفیان: ۲۰۱۷، ۵۹)

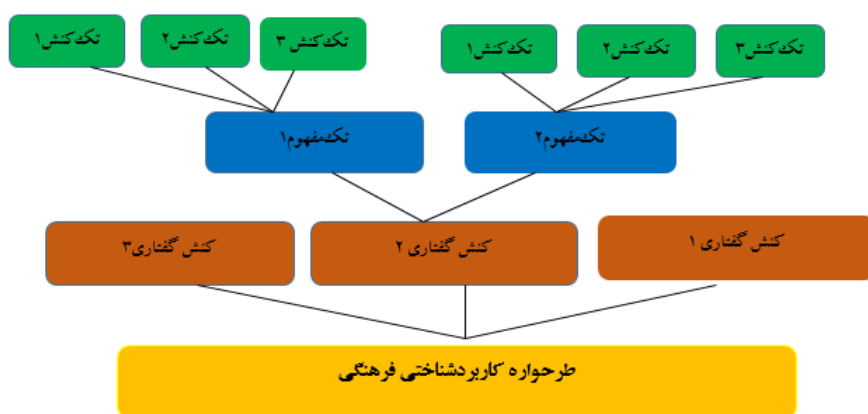
طرح‌واره کاربردی: [تعارف]

کنش/رویداد کلامی: [ترک مکان]

تکم مفهومی: [دعوت به صرف غذا یا نوشیدنی هنگام ترک مکان]

تک کنش‌ها: (۱) یک شب برای شام تشریف بیارید به همراه خانواده؛ (۲) خوشحال می‌شیم به روز تشریف بیارین در خدمتون باشیم.

براساس مطالب بیان‌شده می‌توان چنین برداشت کرد که یک طرح‌واره کاربردی می‌تواند مبنای چندین کنش گفتاری قرار گیرد که هرکدام نیز به‌نوبه خود با چندین تک‌مفهوم بافت-ویژه در ارتباط هستند (نمودار ۲). برای دستیابی به اهداف ارتباطی خود گویندگان ممکن است به تناسب موقعیتی که در آن قرار می‌گیرند از تک‌مفهوم‌ها استفاده کنند و براساس آن جملاتی را تولید کنند.

نمودار (۲). رابطه بین عناصر تشکیل‌دهنده مجموعه کاربردی شناختی

۳- داده‌ها و روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش پیش‌رو برای تحلیل و بررسی داده‌ها به‌طور عمده از تلفیق رویکردهای کمی و کیفی بهره برده‌ایم. در بُعد کمی، پس از برچسب‌گذاری داده‌های پیکره، از تحلیل‌های آماری استفاده کردیم. در بُعد کیفی نیز با رویکردی انتقادی، ساختار و معنای قسم در پیکره حاضر را بررسی کردیم. در بخش مربوط به تحلیل‌های کاربردشناختی نیز به‌طور عمده از ابزارهای تحلیل موجود در زبان‌شناسی فرهنگی یعنی طرح‌واره کاربردشناختی فرهنگی شریفیان (۲۰۱۷) استفاده کردیم. داده‌ها مجموع ۹۶۳۳ واژه هستند که در بازه زمانی ۱۴۰۱/۱۰/۱۲ تا ۱۴۰۲/۰۳/۲۰ از شعبه‌های مختلف کیفری (بازرسی و دادیاری)، حقوقی و خانواده از دادگاه و دادسرای شهرستان

دورود (استان لرستان) گردآوری شدند. در مرحله بعد با استفاده از نرم‌افزار پایتون^۱ (۳،۱۰،۱۱) براساس انواع ملاک‌های موردنظر برچسب‌گذاری شدند. نمونه (۳) بخشی از برچسب‌گذاری را نشان می‌دهد.

3. </utterance>

<utterance uid="69" cid="3">

<sent sid="1" qc="4">چک را چه کسی نوشته خانم خودش؟</sent>

</utterance>

<utterance uid="70" cid="1">

<sent sid="1">بله خودش.</sent>

</utterance>

<utterance uid="71" cid="3">

<sent sid="1" qc="5">یعنی این خط خودش؟</sent>

</utterance>

<utterance uid="72" cid="1">

<sent sid="1">بله.</sent>

همان گونه که در نمونه (۳) مشاهده می‌شود هر نوبت صحبت مشارکان یک پاره‌گفتار^۲ در نظر گرفته شده است که می‌تواند جمله‌های مختلف را دربرگیرد. دیگر نشانگرها نیز به شماره پرونده، نوع پرسش، نوع مشارک و جنسیت آن‌ها اشاره دارند. پس از برچسب‌گذاری، انواع صورت‌های قسم از پیکره به تفکیک هر بخش استخراج شد. داده‌های کلی پیکره نیز در جدول (۴) مشاهده می‌شود.

جدول (۴). نسبت پاره‌گفتارها در پیکره

بخش	تعداد پرونده	پاره‌گفتار
حقوقی	۳۴	۳۰۴۲
خانواده	۲۶	۲۴۵۵
کیفری	۵۰	۳۱۳۴
مجموع	۱۱۰	۸۶۳۱

موضوع پرونده‌های موجود در پیکره در بافت حقوقی اغلب «کلاهبرداری» و «جعل»، در بافت کیفری «ضرب‌وجرح»، «توهین و فحاشی»، «سرقت و دزدی» و در بافت خانواده «طلاق» است. گفتنی است که برای حفظ حریم شخصی افراد همه اطلاعات مانند نام و نام‌خانوادگی، نام مکان‌های خاص و هرگونه اطلاعاتی که به‌نوعی هویت افراد را مشخص کند، تغییر پیدا کرده و در متن به‌اختصار بیان شده است.

۴- بحث و بررسی داده‌ها

در بخش حاضر، ابعاد ساختاری، معنایی و کاربردشناختی پدیده قسم در گفتمان قضایی تحلیل می‌شود. نخست به ابعاد ساختاری و محتوایی قسم در گفتمان دادگاه پرداخته می‌شود. سپس میزان یا فراوانی وقوع انواع ساختارهای قسم و ارتباط آن‌ها با انواع مؤلفه‌ها مانند بافت، جنسیت و نوع مشارک ارزیابی می‌شود. در بخش آخر تحلیل‌ها نیز ابعاد کاربردشناختی قسم بر مبنای طرح‌واره‌های فرهنگی بررسی می‌شود.

۴-۱ ساختار و درون‌مایه‌های قسم در گفتمان دادگاه

ساختار کلی عبارات قسم به صورت «(به)+مرجع قسم+قسم» است. گاهی نیز هم‌کرد فعلی «قسم» محذوف است و مرجع قسم و معنای کلی ساخت، مبین کارکرد قسمی آن است؛ مانند آنچه در مثال (۴) مشاهده می‌شود.

۴. خدا می‌دونه/خدا گواه است/بینی و بین الله/خدا سر شاهده و غیره.

1. Python
2. utterance

مرجع قسم نیز می‌تواند در قالب یک گروه اسمی ساده (۵) یا در قالب بند موصولی (۶) بیان شود.

۵. والله قسم خودش گفت.

۶ به قرآنی که جوتون هست من اصلاً اونجا نرفتم.

در جدول (۵) گونه‌های مختلف قسم به همراه میزان فراوانی آن‌ها نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، مرجع قسم به کاررفته مفاهیم مختلف انتزاعی (خدا، الله، اعتقادات، روح امام حسین، وجدان علی و...) و عینی (قرآن، پیغمبر، خاک پدرم و...) را شامل می‌شود و درون مایه‌های آن از اعتقادات دینی-مذهبی، اعضای خانواده، وقت‌های مقدس و به‌طور کلی، هر چیز یا مفهوم ارزشمند برای گوینده است. جدول (۵) نشان می‌دهد که مضامین دینی و اعتقادی دارای فراوانی کاربرد بیشتری در گفتمان دادگاه هستند. نکته دیگری که براساس داده‌های موجود در جدول (۵) می‌توان به آن اشاره کرد، کاربرد ضمیرهای اشاره «این» و «آن» برای اشاره به مراجع قسم است.

۷. به این پیغمبر خدا/به این امام زمان

اگرچه در مثال‌هایی مانند (۷) مصداق یا مرجع قسم حضور عینی در چارچوب مکانی گفتمان ندارند، دانش یا زمینه مشترک میان مشارکان باعث پیشبرد گفتمان می‌شود؛ یعنی هر دو مشارک (گوینده و شنونده) دارای پیش‌فرض‌های مشترک (فرهنگی و دینی) هستند که با اتکا به آن مراجع ضمیر را شناسایی می‌کنند.

جدول (۵). مصداق و میزان فراوانی انواع قسم در گفتمان دادگاه

حوزه معنایی قسم	مصداق‌های قسم	میزان فراوانی	نسبت وقوع در کل واژه‌های قسم (درصد)
خدا (الله)	والله قسم، به الله قسم، خدا شاهده، خدا وکیلی، خدا واسم نسازه، عندالله، تو رو خدا، خداییش، به خدا، از نظر خدایی، تو رو خدا، خدا رو شاهد می‌گیرم، خدا می‌دونه، به این خدا، به اون خدای بالا سر، خدا مابین، خدا سر شاهده، به خداوندی خدا، بین الله خدا گواه است، بینی و بین الله.	۱۸۸	۴۷/۶
قرآن	به قرآن، از روی کلام خدا، این رو قرآنش بده، با کلمات الله، بزن روی قرآن، به اون قرآنی که می‌خونی، به اون قرآنی که جوتون هست، روی قید قرآن، روی قید قرآن مجید، قرآنش بده، قرآن، قرآن (می‌خورم، بخور، بخوره)، به قرآن مجید، قرآن بخور، طبق کلام الله، طبق قرآن، طبق قرآن خدا، دست بذار روی قرآن بگو، دست (بذار، می‌ذارم) روی قرآن خدا، تو رو قرآن، به همین قرآن، به همون قرآن، به عظمت قرآن، به قرآنی که جوتون هست، به کلام الله مجید، به این قرآن، به اون قرآنی که می‌خونی.	۱۳۶	۳۴/۴
پیامبر و امامان	حضرت عباسی، به این پیغمبر خدا، به فاطمه زهرا، به این امام زمان، به امام حسین، به ولای علی، به پیغمبر، به امام رضا، به حضرت عباس، به روح امام حسین، به خون حسین، به علی قسم، به وجدان علی، به ابوالفضل.	۵۱	۱۳
جان عزیزان	به جان خودش قسم، جان پسرم قسم، به جان بچه‌ها/بچه‌ها، جان مادرت، به جان عزیزم، جان دو تا بچه‌ها، به جان دخترم، تو رو جون مامانت، جان فاطمه دخترم، به مرگ یه دونه داشم.	۱۴	۳/۵
قبله و اوقات مقدس	به این قبله محمد، به اون قبله محمد، به این اذان قسم، به این محرم.	۵	۱/۲
مسائل اعتقادی	تو را به اعتقادات	۱	۰/۲

نکته دیگری که از بررسی داده‌های موجود در پیکره می‌توان به آن اشاره کرد، مصداق‌های بیان‌شده از اعضای خانواده در قالب ساختارهای قسم است. اگرچه سوگند به جان (زندگی) اعضای خانواده از ساختارهای معمول قسم در کلام است، نکته درخور توجه آن است که مصداق قسم‌های چنینی (حداقل در بافت موردبررسی)، فرزندان، مادر و پدر هستند و همسر یا خواهر به‌منزله مراجع قسم کاربرد ندارند. شاید دلیل این امر را بتوان در مسائل فرهنگی جست‌وجو کرد.^۱

۱. پژوهش‌های دیگری نیاز است تا بتوان به چگونگی مفهومی‌سازی انواع مفاهیم قسم در اقوام و فرهنگ‌های مختلف پی برد.

۴-۲ فراوانی قسم در گفتمان دادگاه

جدول (۶) میانگین نسبت قسم‌ها به کل پاره‌گفتارهای موجود در هر بخش را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، مشارکان در هر سه بافت خانواده، کیفری و حقوقی از قسم به‌منزله یک راهبرد گفتمانی بهره‌بردارند. نتایج بیانگر آن است که بافت کیفری بالاترین میزان کاربرد قسم را دارد؛ به این معنا که فراوانی وقوع عناصر قسم در کل پاره‌گفتارها در بافت کیفری بیش از سه بافت دیگر است.

جدول (۶). تعداد و میانگین انواع قسم در گفتمان دادگاه

بخش	تعداد سند	تعداد پاره‌گفتار	تعداد سوگند	میانگین نسبت قسم به پاره‌گفتار	درصد میانگین نسبت قسم به پاره‌گفتار
خانواده	۱۶	۱۷۰۵	۱۲۵	۰/۰۲۷۰	۳٪
کیفری	۳۱	۲۴۵۸	۱۴۱	۰/۰۴۹۶	۵٪
حقوقی	۱۸	۲۲۴۵	۱۳۰	۰/۰۴۴۵	۴٪
مجموع	۶۵	۶۴۰۸	۳۹۶	۰/۰۴۰۳	۴٪

نکته‌ای که دربارهٔ تحلیل‌های موجود در جدول (۶) می‌توان مطرح کرد آن است که ممکن است میزان کاربرد قسم در بافت‌های موردنظر رابطهٔ مستقیمی با ویژگی‌های کلامی فردی داشته باشد؛ به‌بیان دقیق‌تر، ممکن است یک مشارک بیش از مشارک دیگر از سوگند در کلام خود استفاده کند یا از قسم کاربرد افراطی داشته باشد. از این‌رو، تلاش شد تا متوسط به‌کارگیری واژگان سوگند در پاره‌گفتارهایی بررسی شود که در آن‌ها ادای سوگند ثبت شده است. نتایج مذکور در قالب جدول (۷) ارائه می‌شود.

جدول (۷). میانگین انواع قسم در پاره‌گفتارهای موجود در گفتمان دادگاه

بخش	میانگین قسم در پاره‌گفتار	درصد میانگین قسم در پاره‌گفتار
خانواده	۰/۰۵۳۶	۰/۵
کیفری	۰/۰۷۶۹	۰/۸
حقوقی	۰/۰۹۸۶	۰/۱۰

نکتهٔ درخور توجه در جدول (۷) آن است که مشارکان در بافت حقوقی تمایل بیشتری دارند که در گفتمان خود از سوگند استفاده کنند. دلیل این امر را می‌توان به ماهیت دادگاه حقوقی نسبت داد؛ به‌گونه‌ای که مشارکان بر سر صحت اسناد ارائه‌شده دربارهٔ ادعای خود، قسم را ابزار اقناع مخاطب می‌دانند؛ زیرا اسناد ارائه‌شده اغلب فاقد وجاهت قانونی (در بافت موردبررسی) است. همچنین تعداد مشارکان در دادگاه حقوقی بیش از دو بافت دیگر (خانواده و کیفری) است؛ یعنی معمولاً هر دو مشارک اصلی خواهان و خوانده حضور دارند. در نتیجه، کاربرد بیشتر قسم پیش‌بینی‌پذیر است. در ادامه در جدول (۸) میانگین استفاده از سوگند به تفکیک مشارکان ارائه می‌شود.

جدول (۸). میانگین کاربرد قسم به تفکیک جنسیت در گفتمان دادگاه

مشارک	جنسیت	میانگین
بازپرس	آقا	۰/۰۰۰۱
خوانده	آقا	۰/۰۰۳۲
خوانده	خانم	۰/۰۰۲۵
خواهان	آقا	۰/۰۰۶۳
خواهان	خانم	۰/۰۰۲۷
شاکی	آقا	۰/۰۰۴۲
شاکی	خانم	۰/۰۰۰۷
شاهد	آقا	۰/۰۰۲۸
شاهد	خانم	۰/۰۰۳۴
قاضی	آقا	۰/۰۰۲۳
مشتکی‌عنه (مشتاکی)	آقا	۰/۰۰۹۴
مشتکی‌عنه (مشتاکی)	خانم	۰/۰۰۱۴
وکیل خوانده	آقا	۰/۰۰۰۴
وکیل خواهان	آقا	۰/۰۰۰۱

براساس جدول (۸)، میانگین کاربرد قسم در گفتار مشارکان حقوقی (وکیل، قاضی) به میزان ۰/۰۰۳ و میانگین کاربرد قسم در گفتار افراد عادی به میزان ۰/۰۳۷ است. بایست در نظر داشت که کاربرد قسم در گفتار مشارکان عادی و حقوقی با یکدیگر متفاوت است. درباره این موضوع در بخش (۳-۴) صحبت خواهد شد. یکی دیگر از متغیرهای بحث‌برانگیز در پدیده قسم «جنسیت»^۱ است. جدول‌های (۹) و (۱۰) مقایسه‌ای میان کاربرد قسم براساس جنسیت هستند و استنباطی که می‌توان از داده‌های موجود در جدول‌های مذکور داشت آن است که میانگین کاربرد قسم در کلام آقایان بیش از خانمها است؛ به عبارتی، آقایان به میزان ۵۷٪ و خانمها به میزان ۴۳٪ در کاربرد ساخت‌های قسم مشارکت داشته‌اند.

جدول (۹). میانگین کاربرد قسم توسط مشارکان خانم

میانگین	جنسیت	مشارک
۰/۰۰۲۵	خانم	خواننده
۰/۰۰۲۷	خانم	خواهان
۰/۰۰۰۷	خانم	شاکی
۰/۰۰۳۴	خانم	شاهد
۰/۰۰۱۴	خانم	مشکی‌عنه (مشاکی)
۰/۰۰۲		

جدول (۱۰). میانگین کاربرد قسم توسط مشارکان آقا

میانگین	جنسیت	مشارک
۰/۰۰۱	آقا	بازپرس
۰/۰۰۳۲	آقا	خواننده
۰/۰۰۶۳	آقا	خواهان
۰/۰۰۴۲	آقا	شاکی
۰/۰۰۲۸	آقا	شاهد
۰/۰۰۲۳	آقا	قاضی
۰/۰۰۹۴	آقا	مشکی‌عنه (مشاکی)
۰/۰۰۰۴	آقا	وکیل خواننده
۰/۰۰۰۱	آقا	وکیل خواهان
۰/۰۰۳		

۳-۴ طرح‌واره‌های کاربردشناختی فرهنگی قسم در گفتمان دادگاه

بررسی داده‌ها مؤید آن است که در گفتمان دادگاه می‌توان حداقل پنج طرح‌واره کاربردی «قسم» در کلام مشارکان را از هم متمایز کرد. برای نمونه، داده‌ها نشان می‌دهند که مشارکان در «دفاع از خود» از قسم استفاده می‌کنند. در هریک از موارد (۸)، (۹) و (۱۰) پرسشگر حقوقی^۲ به‌صورت (غیر)مستقیم به مخاطب اتهامی -به‌ترتیب فحاشی، پنهان‌کاری و دروغ- می‌زند و مخاطب نیز در رد اتهام و در مقام دفاع از خود از قسم استفاده می‌کند. طرح‌واره کاربردی قسم در شرایط مذکور به‌صورت جدول (۱۱) است.

۸. بس^۳: شما هیچ فحاشی نسبت به ایشون نداشتین؟

مشکن: به امام رضا قسم، به فاطمه زهرا قسم من شاید دلم بسوزه یه نفرینی کنم اما به امام رضا قسم اصلاً فحش نمی‌دم اصلاً دهنم به فحش بر نمی‌گرده.

۹. قض: یعنی واقعاً معامله دیگری نداشتید سر چیزهایی که نخواهید بگید؟
خهد: خدا می‌دونه اصلاً.

1. gender

۲. برای اشاره به مشارکان حقوقی اعم از قاضی، بازپرس و دادیار از عنوان «پرسشگر حقوقی» استفاده می‌کنیم.

۳. علائم اختصاری استفاده‌شده در پژوهش حاضر به این شرح است: بس: بازپرس، شکد: شاکی (با جنسیت) مرد، شکن: شاکی (با جنسیت) زن، قض: قاضی، مشکد: متشاکی‌عنه مرد، مشکن: متشاکی‌عنه زن، خهد: خواهان مرد، خهن: خواهان زن، خند: خواننده مرد، خنن: خواننده زن، واد: وکیل خواهان مرد، قاضی، شهن: شاهد زن، شههد: شاهد مرد، کی: کیفری، حق: حقوقی، ش: شماره پرونده.

۱۰. بس: مگه این خط خودت نیست؟

مشکد: نه خط من نیست به خدا آقای قاضی، به قرآن.

جدول (۱۱). طرح‌واره کاربردی قسم با کنش کلامی دفاع از خود

طرح‌واره کاربردی: قسم

رویداد/کنش کلامی: دفاع از خود

تک‌مفهوم: رد اتهام مطرح‌شده به‌همراه قسم

تک‌کنش: نه خط من نیست به خدا؛ خدا می‌دونه اصلاً؛ به امام رضا قسم اصلاً فحش نمی‌دم.

در موقعیت‌های دیگر برای نمونه در هریک از مثال‌های (۱۱) و (۱۲) به ترتیب پرسشگر حقوقی پرسشی مطرح می‌کند و مخاطب در پاسخ، برای اثبات یا تأکید بر صدق گزاره‌ای که بیان می‌کند از قسم استفاده می‌کند.

۱۱. قض: شما پولش رو هم بهش دادی؟

خنن: بله خدا می‌دونه به وجدان علی ×.

۱۲. بس: خیلی خب، توضیح شما چیه آقای م.ا؟

مشکد: من خونه مردم بودم به شهودی دو تا از برادران بعد اومدم به جان عزیزم قسم، طبق قرآن خدا اصلاً روحم خبر نداشته تو این کوچه دزدی شده.

در جدول (۱۲) طرح‌واره کاربردی قسم در قالب کنش گفتاری «اثبات ادعا» ارائه شده است. همچنین مشاهده شد که مشارکان عادی برای تأیید یا پذیرش ادعاهای طرف مقابل (مادامی که سند موثقی وجود نداشته باشد) از او می‌خواهند که به مفاهیم مقدس موردپذیرش طرفین قسم یاد کند؛ به بیان دیگر، قسم برای آنان فصل‌الخطاب محسوب می‌شود.

۱۳. خنن: آقای قاضی، ایشون دستش رو بناره روی قرآن، قرآن بخوره من قبول می‌کنم.

۱۴. خنن: پدر من با شما تماس گرفت، گفت اگه راضی هستی. حاج آقا این آقا به آدم زبون‌بازی است، فقط باید قرآن بخوره واسه تک‌به‌تک حرف‌هاش.

۱۵. خهد: جلسه بعدی بیار. قسم بخور، دست بنار روی قرآن قسم بخور بگو علی خیانت کرده، عیب نداره من قبول می‌کنم. همان‌طور که در مثال‌های (۱۳) تا (۱۵) مشاهده می‌شود، مشارکان برای پذیرش یا اثبات گزاره‌هایی که خودشان یا دیگران بیان کرده‌اند، قرآن را میزان قرار می‌دهند و فراوانی کاربرد قسم به قرآن در این موقعیت‌ها بیش از دیگر گونه‌های قسم است.

جدول (۱۲). طرح‌واره کاربردی قسم با کنش کلامی اثبات ادعا

طرح‌واره کاربردی: قسم

رویداد/کنش کلامی: اثبات ادعا

تک‌مفهوم: استفاده از قسم برای اثبات یا تأکید بر گزاره مطرح‌شده

تک‌کنش: ایشون دستش رو بناره روی قرآن؛ طبق قرآن خدا اصلاً روحم خبر نداشته تو این کوچه دزدی شده.

طرح‌واره کاربردی دیگری که در گفتمان دادگاه مشاهده می‌شود در قالب کنش کلامی «تهمت» ظاهر می‌شود (جدول ۱۳). در این موقعیت یکی از مشارکان، دیگری را به دروغ‌گویی یا شهادت کذب متهم می‌کند و برای تأکید بر اتهامی که وارد می‌کند از قسم استفاده می‌کند.

۱۶. خنن: خدا شاهد است دوتاشون دارن دروغ می‌گن.

۱۷. خنن: حاج آقا، بهم می‌گه: آب کم مصرف کن، گاز کم مصرف کن ×

خهد: به این محرم داره دروغ می‌گه، به فاطمه زهرا داره دروغ می‌گه.

خنن: بزن رو قرآن.

خهد: به این امام زمان داره دروغ می‌گه من از صبح می‌رم سر کار اصلاً خبر ندارم تا شب برمی‌گردم بابا خوب نیز این حرف‌ها رو داری اینجا می‌گی.

خن: به خداوندی خدا تک‌تک حرف‌هام راسته این تویی که داری دروغ می‌گی.

جدول (۱۳). طرح‌واره کاربردی قسم با کنش کلامی تهمت‌زدن

طرح‌واره کاربردی: قسم

رویداد/کنش کلامی: تهمت‌زدن

تکم‌مفهوم: وارد نمودن اتهام به دیگری (نوعی کنش دفاعی)

تک‌کنش: به این محرم داره دروغ می‌گه؛ به این امام زمان داره دروغ می‌گه.

از دیگر کاربردهای قسم در گفتمان دادگاه می‌توان به کنش گفتاری «تهدید» اشاره کرد. در مواردی مشاهده شد طی فرایند محاکمه، برخی مشارکان طرف مقابل را تهدید می‌کردند و در ساختار زبانی خود برای تأکید بیشتر از قسم بهره می‌گرفتند.

۱۸. شکند: به همون قرآن که جلوی میزت است اگر اون شب من که مرده بودم همشون رو می‌کشتم چون اون‌ها من رو به قصد کُشت زده بودن می‌گن آشنا داریم پول داریم×

۱۹. خهد: تو فعلاً خانم عقدی من هستی. حق نداری با آبروی من بازی کنی. تو الان داری با آبروی من بازی می‌کنی. من الان دارم قانونی می‌آم جلو، اگر قانونی درست نشه، اون وقت به والله یا من خون می‌ریزم یا شما از من می‌ریزید. من تا حالا صبر کردم قانونی برم جلو.

۲۰. قض: حاضری برگردی خانوم بخ؟

خهن: من بر نمی‌گردم. به قرآن خودمو می‌کشم، داره دروغ می‌گه، فقط می‌آد اینجا.

جدول (۱۴). طرح‌واره کاربردی قسم با کنش کلامی تهدید

طرح‌واره کاربردی: قسم

رویداد/کنش کلامی: تهدید (هشدار)

تکم‌مفهوم: تهدید مخاطب یا هشدار جدی

تک‌کنش: به قرآن خودمو می‌کشم، به والله یا من خون می‌ریزم یا شما از من می‌ریزید.

طرح‌واره‌های کاربردی برشمرده، قسم را تنها از منظر مشارکان عادی توصیف می‌کردند، در ادامه به مهم‌ترین طرح‌واره کاربردی قسم از نظر مشارک حقوقی (پرسشگر حقوقی) پرداخته می‌شود. در برخی موارد مانند آنچه در سیاق حقوقی از آن به «استماع شهود» تعبیر می‌شود، پرسشگر حقوقی از مشارکانی که در جایگاه شاهد قرار می‌گیرند، می‌خواهد که گفته‌های خود را با قسم به کلام خداوند/قرآن شروع کنند و درواقع، قسم به قرآن گواهی صدق گفته‌های آنان باشد؛ مانند نمونه (۲۱).

۲۱. قض: خوب دست بذار روی قرآن هرچی می‌گم تکرار کن، به این قرآن قسم می‌خورم تمام حقیقت را بگویم.

شهد: به این قرآن قسم می‌خورم تمام حقیقت را بگویم.

جدول (۱۵). طرح‌واره کاربردی قسم با کنش کلامی درخواست

طرح‌واره کاربردی: قسم

رویداد/کنش کلامی: درخواست

تکم‌مفهوم: درخواست (اجبار) مشارک عادی به سوگند به قرآن

تک‌کنش: خانم بیاید دست بذارید روی قرآن، دست بذار روی قرآن هرچی می‌گم تکرار کن.

البته بایست توجه داشت که درخواست قسم پرسشگر حقوقی می‌تواند امری سلیقه‌ای باشد؛ همان‌گونه که در مثال (۲۲) مشاهده می‌شود.

۲۲. بس: خانم گودرزی، تو بحث گواهی، این نکته رو بگم؛ هم بحث حرمت شرعی داره شهادت کذب، اگر بینی و بین الله چیزی را دیدی شما، قسمت نمی‌دم اگر چیزی را مشاهده کردین بگین، اگر نه که×

۴-۴ دیگر یافته‌های پژوهش

در برخی پژوهش‌ها (پیش‌قدم و عطاران، ۱۳۹۲؛ عبدالجواد، ۲۰۰۰؛ علی‌اکبری و دیگران، ۲۰۱۳) چنین بیان شده است که کاربرد افراطی قسم در محاوره باعث شده است که از کاربرد اصلی و اولیه خود - که همان تعهد و الزام به صدق گزاره مطرح شده یا انجام‌دادن (ندادن) عمل (کارکرد تعهدی) است - فاصله بگیرد و به نوعی به یک پوشاننده کلام تبدیل شود. در گفتمان دادگاه نگارندگان مصداقی از کاربرد پوشانندگی قسم در کلام مشارکان نیافتند. همان‌گونه که در بخش (۱) نیز به آن اشاره شد، قسم را می‌توان یک ساخت زبانی تلقی کرد که گوینده آن را برای تأکید بر صحت گفته‌ها یا تعهد بر انجام دادن/ندادن کنش به کلام خود می‌افزاید. نکته درخور توجه آن است که در برخی موقعیت‌ها عبارات قسم به‌منزله پاسخ به کار می‌روند (۲۳)؛ یعنی قسم به‌تنهایی در جایگاه یک گزاره کامل قرار می‌گیرد و این‌گونه نیست که به‌عنوان یک افزوده به کلام اضافه شود.

۲۳. بس: چرا پس نمی‌تونی واضح بگی هر دو شون بودن. خیلی خوب، پس آقا که دست روت بلند نکرده؟
شکن: به والله، به جان عزیزم، به قرآن قسم.

همان‌گونه که عبدالجواد (۲۰۰۱) نیز بیان می‌کند کاربرد قسم در اعتقادات دینی و مذهبی افراد ریشه دارد و کاربرد قسم‌هایی چون «به خدا، به قرآن، به امام حسین» بازنمای باورهای دینی است. هرچند همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، کاربرد زیاد آن در محاوره یا در موقعیت‌هایی چون معامله و خریدوفروش (ر.ک. طالب‌زاده و دیگران، ۱۳۹۷) شاید باعث شود که نتوان به‌طور قطع کاربرد قسم را مبین اعتقادات مذهبی افراد دانست. چنان‌که پیش‌قدم و عطاران (۱۳۹۲) بیان می‌کنند سهولت استفاده از واژه‌های قسم با بار اعتقادی می‌تواند کم‌رنگ شدن اعتقادات مردم ایران را بازتاب دهد. در این خصوص، داده‌های پژوهش حاضر تا اندازه‌ای خلاف آن را نشان می‌دهند. مثال‌های (۲۴ تا ۲۵) مؤید آن هستند که افراد مادامی که در جایگاه شاهد قرار می‌گیرند و به ادای سوگند به قرآن موظف می‌شوند بسیار در کلام خود محتاط هستند؛ زیرا به وجود مجازات الهی برای سوگند کذب معتقدند.

۲۴. قض: بگو والله به این قرآن قسم می‌خورم جز حقیقت چیزی نمی‌گم.

شاهد: والله به این قرآن قسم می‌خورم جز حقیقت چیزی نمی‌گم نه خدایی نکرده من اصلاً چیزی نمی‌گم که خدایی نکرده بچهم چیزی بشه.

قض: چرا فکر می‌کنی شما قسم دروغ بخوری بجهات طوری می‌شه؟

شاهد: چون خیلی‌ها را داشتیم قسم دروغ خوردن نابود شدند.

۲۵. بس: اگر بینی و بین الله چیزی را دیدی، شما قسمت نمی‌دم، اگر چیزی را مشاهده کردین بگین*

شهن: آره می‌دونم. اون دنیا می‌خوام جواب پس بدم، گناه داره من بخوام دروغ بگم*

همچنین در مثال (۲۶الف)، قاضی نخست پرسشی مطرح می‌کند و مخاطب در پاسخ آن گزاره (۲۶ب) را بیان می‌کند. مادامی که قاضی از مخاطب (شاهد) می‌خواهد به قرآن سوگند یاد کند (۲۶پ)، امتناع می‌ورزد (۲۶ت). در ادامه پس از ادای سوگند پاسخ خود را تغییر می‌دهد و اقرار می‌کند که با فرد موردنظر نسبت فامیلی دارد (۲۶ج).

۲۶. الف) قض: چه نسبتی با این آقا داری؟

ب) شاهد: نسبت خاصی باهاش ندارم اما خوب می‌شناسمش.

پ) قض: دستت رو بذار روی قرآن هرچی می‌گم تکرار کن.

ت) شاهد: چرا قرآن بخورم؟

ث) قض: به‌خاطر اینکه دروغ می‌گی این چه سؤالی هست که می‌پرسی خوب به‌خاطر اینکه حقیقت رو بگی دوست نداری بفرما برو.

ج) شاهد: عموزاده هستیم.

نکته درخور توجه دیگری که می‌توان به آن اشاره کرد کاربرد افراطی قسم به‌منزله ویژگی کلامی در افراد است. نگارندگان پس از

مشاهده مستقیم مشارکانی که بیش‌ازحد معمول در کلام خود از قسم استفاده می‌کردند، همچنین مصاحبه مستقیم با پرسشگر حقوقی به این نتیجه رسیدند که مشارکان نام‌برده اغلب شواهد و دلایل محکمی علیه آن‌ها وجود دارد و همان‌گونه که در قرآن (سوره القلم: ۱۰؛ سوره توبه: ۴۲، ۵۶، ۶۲؛ سوره نساء؛ سوره منافقون: ۱) نیز به آن اشاره شده است، قسم دلیلی بر راست‌گویی نیست. ۲۷. خهد: به این محرم داره دروغ می‌گه به فاطمه زهرا داره دروغ می‌گه، به این امام زمان داره دروغ می‌گه من از صبح می‌رم سرِ کار اصلاً خبر ندارم تا شب برمی‌گردم بابا خوب نیز این حرف‌ها رو داری اینجا می‌گی.

۵- نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر تلاش شد ابعاد مختلف ساختاری معنایی و کاربردشناختی قسم در گفتمان قضایی بحث و بررسی شود. نتایج تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که مشارکان از قسم به‌منزله راهبردی ارتباطی استفاده می‌کنند که می‌تواند مبین کنش‌های کلامی مختلف باشد. قسم را می‌توان به‌مثابه ابزار اقناع مخاطب محسوب کرد که تأثیرهای کاربردشناختی مختلف دارد. چنان‌که در بخش سوم به آن پرداخته شد ساختار قسم می‌تواند در بردارنده مضامین و درون‌مایه‌های مختلف باشد که بالاترین میزان وقوع آن‌ها به قسم به نام خدا (الله) و قرآن (کلام خدا، کلام الله) متعلق است. دلیل این امر را شاید بتوان به گفتمان دادگاه ارتباط داد؛ زیرا اساس قانون در دادگاه‌های ایران برمبنای قوانین اسلام یا قرآن است. بنابراین، شاید بتوان چنین نتیجه گرفت که افراد باوجود پیش‌فرض مذکور در ذهن می‌کوشند با پیروی از آن بر صدق گفته‌های خود صحه گذارند. از نظر کاربردشناختی نیز اگرچه می‌توان کاربردهای متعددی برای قسم در گفتمان حقوقی قائل شد، پژوهش حاضر پنج طرحواره کاربردی فرهنگی «دفاع از خود»، «اثبات ادعا»، «تهدید/ هشدار» و «درخواست» را معرفی می‌کند.

بررسی‌های آماری مؤید آن است که خانم‌ها با میانگین (۰/۰۰۲) و میزان (۴۳٪) و آقایان با میانگین (۰/۰۰۳) و میزان (۵۷٪) در گفتار خود از قسم بهره می‌برند و این با نتیجه ظاهری سرابی (۲۰۱۴) در تضاد است که برمبنای آن خانم‌ها بیشتر از آقایان از قسم استفاده می‌کنند. البته وجود این تناقض را می‌توان در گفتمان موردبررسی هریک از پژوهش‌ها دنبال کرد. شاید بتوان چنین پیش‌بینی کرد که از آنجا که خانم‌ها اغلب حضور کمتری در محیط‌های قضایی دارند، آشنایی کمتری با چنین گفتمان‌هایی دارند و خود را نسبت به آقایان در موضع ضعیف‌تری در نظر می‌گیرند؛ در نتیجه، آن‌ها کمتر از قسم استفاده می‌کنند. البته اثبات ادعای مذکور مستلزم بررسی کاربرد قسم در بافت‌های گوناگون است.

نکته دیگری که از بررسی داده‌ها به دست آمد آن است که برخی مضامین یا درون‌مایه‌های به‌کارگرفته‌شده در ساختار قسم که مشارکان بیان کرده‌اند، دست‌کم برای نگارندگان به‌عنوان گویشوران بومی، جدید است. این مسئله نیاز به انجام پژوهش‌هایی با رویکرد فرهنگی-اجتماعی را بیش‌ازپیش تقویت می‌کند. به‌بیان دقیق‌تر، یافته‌ها نشان می‌دهند مضامینی را که در ساختار قسم افراد حتی درون یک فرهنگ-در این پژوهش لرستان- به کار می‌برند، می‌تواند با یکدیگر متفاوت باشد و علاوه بر اعتقادات دینی مبین شاخصه‌های فرهنگی و قومی خاص باشد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود مطالعاتی با رویکردهای درون‌فرهنگی^۱ و بینا‌فرهنگی^۲ درباره چگونگی مفهومی‌سازی انواع ساخت‌های قسم صورت پذیرد. همچنین مطالعات دیگری نیاز است تا در آن درون‌مایه‌های سوگند در گفتار خانم‌ها و آقایان به‌صورت مجزا بررسی شود؛ زیرا چگونگی کاربرد قسم می‌تواند توانش ارتباطی متفاوت را نشان دهد.

منابع

خادمی غلامرضا، ابوالحسنی چیمه، زهرا (۱۴۰۰). مفهوم‌سازی‌های فرهنگی «مرگ» در گویش بختیاری زز و ماهرو. *جستارهای زبانی*، ۱۲ (۶)، ۱-۳۱.

طالب‌زاده، حسین؛ بازیار، مهدی؛ غفارنمر، رضا (۱۳۹۷). بررسی کنش گفتاری قسم در گفتمان جامعه عمل بازار مدرن ایران باتکیه بر منظورشناسی اجتماعی. *مجله پژوهش‌های زبانی*، ۹ (۲)، ۱۵۱-۱۶۹.

پیش‌قدم، رضا؛ عطاران، آتنا (۱۳۹۲). نگاهی جامعه‌شناختی به کنش گفتاری قسم: مقایسه زبان‌های انگلیسی و فارسی. *فصلنامه مطالعات زبان و*

1. epic

2. etic

References

- Abd el-Javad, H. R. S. (2000). A linguistic and sociopragmatic and cultural study of swearing in Arabic. *Language, Culture and Curriculum*, 13(2), 217-240. <http://dx.doi.org/10.1080/07908310008666600>
- Aliakbari, M., Heidarizadi, Z., & Mhajib, E. (2013). A socio-linguistic study of conversational swearing in Iran. *International Journal of Linguistics*, 5(3), 43-59. <https://doi.org/10.5296/ijl.v5i3.3899>
- Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford: Clarendon Press.
- Barkessa, A. (2021). Oath in Oromia courtrooms: A critical discourse analysis. *Oromia Law Journal*, 10(1).
- Beers Fägersten, K. (2012). *Who's swearing now? The social aspects of conversational swearing*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Blackledge, A. (2005). *Discourse and power in a multilingual world*. Amsterdam: John Benjamins.
- Eslami Rasekh, Z. (2005). Invitations in Persian and English: Ostensible or genuine? *Intercultural Pragmatics*, 2(4), 453-480. <https://doi.org/10.1515/iprg.2005.2.4.453>
- Fairclough, N. (1993). Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: The universities. *Discourse and Society*, 4(2), 6-133. DOI: 10.1177/0957926593004002002
- Fairclough, N., & R. Wodak. (1997). Critical discourse analysis. In T. van Dijk (Ed.), *Discourse and Social interaction* (Vol. 2, pp. 466-485). New York: Sage publications.
- Finnegan, R. (2012). *African Oral literature: World oral literature series*. United Kingdom: Open Book Publisher, (2012), Retrieved from <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>
- Gee, J. (2011). *How to do discourse analysis. A toolkit*. New York and London: Routledge.
- Green, G. (1975). How to get people to do tyhings with words. *Syntax and Semantics*, (3), 107-141. https://doi.org/10.1163/9789004368811_006
- Haijal, W. J. (2009). Swearing in English and Arabic. *College Of Basic Education Research Journal*, 8(4), 458-468.
- Hughes, G. (2006). *An encyclopedia of swearing: The social history of oaths, profanity, foul language, and ethnic slurs in the English-speaking world*. London: M. E. Sharpe.
- Janks, H. (1997). Critical discourse analysis as a research tool. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18(3), 329-342. Doi: <http://dx.doi.org/10.1080/0159630970180302>
- Jay, T., & Janschewitz, K. (2008). The pragmatics of swearing. *Journal of Politeness Research*, 4, 267-288. Doi: 10.1515/JPLR.2008.013
- Joseph, J. (2006). *Language and politics*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Doi: 10.3366/edinburgh/9780748624522.001.0001
- Khademi, G., & Abolhasani Chimeh, Z. (2022). Cultural conceptualizations of "Death" in Bakhtiari dialect of Zazomahroo. *Language Related Research*, 12(6), 1-31. URL:<http://lrr.modares.ac.ir/article-14-38547-fa.html>
- Kwon, W., Clarke, I., & Wodak, R. (2013). Micro-level discursive strategies for constructing shared views around strategic issues in team meetings. *Journal of Management Studies*, 51(2), DOI:10.1111/joms.12036.
- Locher, M., & Watts, R. (2005). Politeness theory and relational work. *Journal of Politeness Research*, 1(1), 9-33. Doi: 10.1515/jplr.2005.1.1.9
- Mey, J. L. (2001). *Pragmatics: An introduction* (2nd ed.). Oxford: Blackwell.
- Montagu, A. (1967). *The anatomy of swearing*. New York: Macmillan.
- Pishghadam, R., & Ataran, A. (2012). A sociological look at the speech act of swearing: Comparing English and Persian languages. *Language and Translation Studies (LTS)*, (4), 25-50. (In Persian)
- Sharifian, F. (2017). *Cultural linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin.
- Stapleton, K. (2010). Swearing. In M. A. Locher & G. L. Sage (Eds.), *Interpersonal Pragmatics [Handbook of Pragmatics 6]* (pp. 209-306). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Talebzadeh, H., Bazayar, M., & Ghafar Samar, R. (2018). Swear speech act in a community of practice: A sociolinguistic study with an emphasis on the pragmatics of the discourse of Iranian modern market. *Language Research*, 9(2), 151-169. Doi: 10.22059/jolr.2018.69533 (In Persian).
- Tomoko, S., Shadpayam, F., & Parhizgar, M. (2017). Swearing in Persian: A new perspective on swearing

- as a speech act. In K. Beers Fägersten & K. Stapleton (Eds.), *Advances in Swearing Research: New languages and new contexts* (pp. 213–229). Publishing Company: John BenJamins.
- Van Dijk, T. (1997). *Discourse as social interaction: A multidisciplinary introduction discourse studies*. London: Sage Publication.
- Van Dijk, T. (2001). Critical discourse analysis. In D. Schiffrin (Ed.), *Handbook of Discourse Analysis* (pp. 352-371). Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T. (2003) Ideología y discurso. Barcelona: Ariel.
- Van Dijk, T. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, 17(3), 359-383.
- Wagner, A., & Cheng, L. (2011). *Exploring courtroom discourse: The language of power and control*. Routledge.
- Wierzbicka, A. (1992). The semantics of interjection. *Journal of Pragmatics*, 18(2-3), 159–192. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(92\)90050-L](https://doi.org/10.1016/0378-2166(92)90050-L)